

ODOLNOST A AKTIVNOST OBRANY

Odolnost a aktivnost obrany jako dvě kategorie materialistické dialektiky jsou ve vzájemném vztahu a jedna bez druhé nemůže v praxi existovat. Čím vyšší bude aktivnost obrany v jejím hlavním pásmu, tím větší bude i její odolnost a obráceně. Z tohoto hlediska tyto kategorie podmiňují i odolnost a aktivnost celé taktické hloubky obrany a obrany vůbec. Aby byly naplněny, je zapotřebí, aby spolu existovaly v dialektické jednotě.

Odolnost a aktivnost obrany divize v hlavním pásmu obrany bude v počátečním období války ovlivněna především podmínkami přechodu do obrany, a to zejména množstvím času, který bude k dispozici, způsobem zahájení války (za použití pouze konvenčních nebo jaderných zbraní).

Dosažení vysoké míry úrovně odolnosti a aktivnosti obrany umožňuje splnit cíle a úkoly obranného boje, tj. **čelit všem úderům nepřítele i úderům vysoce přesnými zbraněmi, odrážet útočníka, který je v převaze, udržet důležité prostory a čáry, vnutit nepříteli prostory vedení boje** podle vlastního rozhodnutí a tím zaměřit jeho vedení boje, **vést protizteče s širokým využitím manévru, eliminovat snahy nepřítele využívat vzdušné výsadky, aeromobilní jednotky, diverzní skupiny při boji v hloubce obrany divize nebo v jejím tylu.**

Úroveň stálé bojové pohotovosti a bojové připravenosti divize spolu se stanovenou nejnižší časovou hranicí dosažení plné bojové pohotovosti a co nejmenším doplňkem osob a vozidel ze zálohy a národního hospodářství ovlivňuje nejen včasnost a skrytost zaujetí obrany divizí v počátečním období války, ale i její bojové možnosti a tím i odolnost a aktivnost.

Čas, který bude k dispozici na zaujetí obrany (mimo dotyk s nepřítelem a mimo jeho palebné působení), ovlivní také to, zda se všem útvarům podaří zaujmout plánované obranné úseky nebo budou některé útvary zaujímat neplánované obranné úseky v nejkrajnějším případě i poblíž stálých míst dislokace (u pohraničních posádek). V závislosti na tom, které prostory budou reálně zaujaty, usuzují, že odolnost a aktivnost obrany divize bude na různé úrovni. Při zaujetí plánovaného obranného pásma divizí lze předpokládat, že budou vytvořeny podmínky pro dosažení nejvyššího stupně odolnosti a aktivnosti. Při zaujetí neplánovaných prostorů v blízkosti posádek, jako nejméně příznivé varianty, lze vyvodit, že dosažený stupeň bude nejnižší. Vycházím z toho, že při zaujímání plánovaných prostorů útvary divize v příhraničním pásmu lze využít všech připravených opatření operační přípravy těchto částí terénu v míru, a to nejen z hlediska ženíjných úprav terénu a dalších činností všestranného zabezpečení boje, ale i proto, že v daných prostorech bude připravena i převážná většina prostorů bojového rozmístění a palebných postavení RVD a PVO divize, prostory rozmístění všech druhů záloh atd., které je možné využít k rychlé přípravě obrany, zejména k efektivnější organizaci systému palebného ničení nepřítele.

Šířka a hloubka obranného pásma stanoveného divizí ovlivní uspořádání obrany, organizaci palebného ničení nepřítele, objem ženíjných prací atd.

Výsledky výpočtů (s využitím programu pro POTAS) mi umožňují vyvodit i takový závěr, že jestliže šířka obranného pásma divize bude např. 30 km a budou-li v prospěch divize provedeny zásahy PTZ a POZ nadřazeného, údery letectvem a bojovými vrtulníky, tak se

kvality odolnosti obrany projeví v tom, že úderné uskupení nepřítele (1,5 md armády NSR) může být **zastaveno v hloubce obranného pásma divize** včetně jeho divizních záloh. K odolnosti obrany přispěje i její **hluboké členění** spolu s vyčleněním druhých sledů a vševojskových záloh.

Úkolem druhých sledů a vševojskových záloh v současném boji bude plnění úkolů jednak ve prospěch prvního sledu divize, ale i boj s aeromobilními vojsky, výsadky a diverzní průzkumnými skupinami v hloubce obrany a jejím týlu.

Jednotky a útvary divize musí být k boji připraveny tak, aby mohly plnit úkoly i **samostatně** (na směrech), mnohdy bez taktické součinnosti se sousedy, často i v obklíčení. Uspořádání obrany musí umožňovat přechod ke kruhové obraně i k vedení boje v obklíčení, soustřeďování (manévr) sil a prostředků na směry pravděpodobného hlavního úderu nepřítele, do hloubky i prostorů, které může použít k vysazení výsadků a aeromobilních vojsk v rámci koncepce kombinovaného vzdušné pozemního boje. Požadavky na **nelineárnost a nešablonovitost uspořádání obrany** divize mohou být uplatněny zejména v přihraničním prostoru s využitím horského a zalesněného terénu.

V současné době **vzniká rozpor** mezi tendencí přibližování jednotlivých postavení obranného pásma při obraně státní hranice a mezi požadavky na rozptýlení vojsk v obraně. Jeho pozitivní stránka spočívá v tom, že umožňuje zefektivnit (zejména palebně) taktickou součinnost uvnitř jednotlivých postavení i mezi jednotlivými postaveními obranného pásma přihraniční divize. Při použití pouze konvenčních zbraní dochází k tomu, že se **zvýšuje hustota sil a prostředků** jak v jednotlivých obranných postaveních, tak i do hloubky. Výslednicí je současně a maximálně možné využití všech druhů zbraní na směru soustředění hlavního úsilí divize, zejména protitankových.

V případě přechodu k použití jaderných zbraní bude nutné vzniklý rozpor řešit v souladu se zásadami ochrany proti zbraním hromadného ničení, uskutečněním manévru části sil do záložních bodů a na příčná postavení, přičemž zůstane zachována původní taktická hustota sil a prostředků.

Dalším činitelem zvyšování aktivity a odolnosti obrany divize v hlavním pásmu obrany v počátečním období války je zabezpečovací pásmo, které je účelné volit, podle mého názoru, na směrech nedostupných pro tanky v bezprostřední blízkosti státní hranice.

Zabezpečovací pásmo je možné vytvářet 5 až 15 km před předním okrajem hlavního pásma obrany. Může být podle jeho hloubky bráněno prapory pluků druhého sledu nebo plukem z druhého sledu divize v součinnosti s jednotkami Pohraniční stráže. **Charakteristickými rysy boje** v zabezpečovacím pásmu jsou:

- efektivní a široké využívání manévru palbou i pohybem všech jednotek, které v něm působí,

- aktivní činnost zatarasovacích skupin, jednotek v léčkách, využívání předem připravených zátarasů,

- podpora boje jednotek (útvary),

- manévr a úder do boku a týlu útočícího nepřítele, zásahy protitankových záloh a pohyblivých odřadů zatarasovacích aj.

Aktivní činnost jednotek (útvary) divize, které brání zabezpečovací pásmo, umožňuje zjistit skutečný zámýsl nepřítele, působit mu značné ztráty, poutat jeho síly, vytvářet podmínky pro ničení nepřítele při jeho rozvíjení, získat čas k uskutečnění dalších potřebných opatření a tím napomoci i ke zvýšení odolnosti hlavního pásma obrany.

Základem obrany při činnosti za použití pouze konvenčních zbraní je ničení nepřítele palbou všech druhů zbraní a údery letectva, úporné držení důležitých obranných úseků a rajónů a zničení nepřítele, který se vklíní do obrany, protiztečemi motostřeleckých a tankových útvarů (jednotek). (Všeob-R-1, čl. 338.)

Zkušenosti z lokálních válek potvrzují, že každá obrana je překonatelná, není-li zorganizována spolehlivě palebné ničení nepřítele, není-li v hloubce obrany dostatek silných záloh a nejsou-li přijata opatření ke zmaření vltomu (průlomu) nepřítele. Nelze opomenout i fakt, že zpočátku nevýrazný taktický úspěch útočníka může s postupem času podstatně snížit odolnost obrany a narušit její pevnost.

Efektivně zorganizované a vykonané palebné ničení nepřítelů, spolu s dovedným využitím terénu a systému zátarasů bude hlavním ukazatelem aktivnosti obrany, jejíž výslednost výrazně ovlivní odolnost obrany a může podstatně snížit údernou sílu uskupení nepřítelů.

Systém palebného ničení divize bude zahrnovat údery raketového vojska konvenční náplní a letectva, palby dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení, palbu motostřeleckých a tankového pluku a bude doplňován systémem zátarasů. Vzhledem k používání pouze konvenčních zbraní bude zřejmě neefektivnější použití letectva, dělostřelectva a sil i prostředků vševojskových pluků k ničení hlavních objektů útočného uskupení nepřítelů. Omezené možnosti, vzhledem k výslednosti, bude mít použití raketového útvaru divize. Se zřetelem k množství času (nenadále napadení nepřítel za 24 až 48 hodin, napadení po období příprav) mohou být ničeny objekty prvního pořadí. Je také možné, že tyto údery mohou nabýt charakteru hromadných úderů. Nejdůležitějším požadavkem na palebné ničení v počátečním období války bude sladění všech druhů palb, určení způsobů jejich vyžádání, vedení a řízení i při radioelektronickém rušení. Je nutné, aby organizace a provedení palebného ničení bylo nepřetržité a vyloučilo překvapivé údery útočníka.

V důsledku obsahu vojenské doktríny členských států Varšavské smlouvy nelze počítat s tím, že do zahájení agrese nepřítel bude jej možné ničit na přístupech k obraně a v prostorech jeho rozvíjení. Palebné ničení agresora bude zahajováno s přechodem státní hranice a uskutečňováno před předním okrajem hlavního pásma obrany, při boji o první postavení a v hloubce obrany. Jestliže však bude divize přecházet do obrany v průběhu války, bude palebné ničení nepřítel organizováno jak na přístupech k obraně, na maximální vzdálenosti v prostorech rozvíjení, tak před předním okrajem hlavního pásma obrany, při boji o první postavení divize i v hloubce její obrany. Myslím si proto, že je nutné organizovat **integrováný (komplexní) systém palebného ničení** nejen v rámci divize, ale i v součinnosti se silami a prostředky nadřazených stupňů. **Charakteristickou součástí plnění palebných úkolů** systémem palebného ničení divize v počátečním období války je kromě ničení uskupení nepřítel útočícího čelně, ničení jeho přepadových a obcházejících odřadů, aeromobilních vojsk a výsadek, diverzní průzkumných skupin, palebné zabezpečení boků, mezer a neobsazených prostorů, kterých by nepřítel mohl využít k činnosti výsadek a aeromobilních vojsk, a palebné zabezpečení nočního boje. Mám za to, že je zapotřebí organizovat v hloubce obrany ochranu a obranu sil i prostředků dělostřelectva, PVO, míst velení, tylových zařízení, komunikací apod.

Zvláštního významu, ve prospěch odolnosti obrany divize, nabývá **použití vlastního letectva a bojových vrtulníků** nadřazenými při boji s nepřátelskými výsadek a aeromobilními vojsky. Neefektivnější se jeví jejich ničení na dráze letu k vysazení nebo při něm. Je však nutné sladit tyto údery s činností pozemních vojsk. Využívání vrtulníků poskytuje možnost rychlého manévru a přepravy sil i prostředků k přehrazení ohrožených směrů i ze směrů, kde nepřítel nedosáhl úspěchu. Bojové vrtulníky podstatně zvyšují možnosti ničení obrněných cílů útočníka v součinnosti s motostřeleckými, tankovými a protitankovými jednotkami divize. **Základem palebného systému vševojskových pluků** bude zejména ničení obrněných cílů útočného uskupení nepřítel s cílem způsobit mu maximální ztráty při zahájení palby na co největší účinnou vzdálenost. V současné době se zvyšuje význam dobře organizované **protitankové palby** při odrazení hromadných útoků tanků. Je žádoucí, aby palba protitankových prostředků, tanků, BVP, dělostřelectva a ručních zbraní, s využitím terénu přihraničních prostorů, nabývala charakteru **několikavrstvové a několikapatrové palby**.

Široké uplatnění při ničení nepřítel v horském a zalesněném terénu bude mít, v boji o přechody přes státní hranici (do celé hloubky obrany divize), **systém léček**, který je nezbytné dovedně skloubit se systémem palebného ničení divize a zátarasy. Myslím, že léčky je nutné organizovat nejen vševojskovými útvary a jednotkami, ale i jednotkami Pohraniční stráže a částí teritoriálních sil. V systému léček mají důležitou roli i prostředky PVO a rychlé zřizování zátarasů. Léčky je vhodné vytvářet i pro boj s nepřítel ve vlastním tylu, v hloubce obrany divize, resp. mezi jednotlivými jejími postaveními. Bude účelné spojit se systémem hlídkování, který bude velitel a štáb organizovat v neobsazených prostorech, meze-

rách, na bocích bojové sestavy divize a s přechodem na noční činnost jej bude zesilovat.

Kromě léček zřizovaných silami i prostředky motostřeleckých, tankových a protitankových jednotek (klasické léčky) je možné vytvářet i **léčky vzdušné, léčky prostředků PVO** ve spojení se zátarasy nebo i **léčky kombinované**, např. s použitím vrtulníků, minování na dálku aj. Ve spojení s mnohostranným využíváním elektroniky (vysoce přesných zbraní) a různých systémů navedení munice (raket) na cíle lze uvažovat i o zřizování **léček tepelných, radiolokačních apod.**

Aktivnost a tím tedy i odolnost obrany dále ovlivňuje možnost **vykonávání manévru a protiztečí**. Přitom manévrem je myšlen nejen manévry palbou a jednotkami v průběhu boje, zejména k přehrazení trhlín v obraně, ale i manévry zátarasy.

V poslední době, vzhledem k rostoucí nasycenosti vojsk vrtulníky, nabývá na významu manévry (obchvat) pozemních vojsk vzduchem. Tento manévry bude především zaměřen k palebné podpoře boje vševojskových jednotek bojovými vrtulníky při ničení obrněných cílů, umlčování pozemních palebných prostředků, zřizování minových zátarasů atd., ale může být také uskutečňován k přepravě sil a prostředků na ohrožené směry (prostory). Požadavek na rychlost manévru rovněž podmiňuje efektivní využívání prostředků automatizovaného velení vojskům.

Při narušení bojové sestavy a palebného systému budeme využívat manévru palbou a pohybem k zaujetí palebných čar protitankovými, tankovými, motostřeleckými jednotkami (BVP), čar minování pohyblivými odřady zátarasovacími, k zaujetí záložních a klamných opěrných bodů, příčných postavení, přenosu i soustředění palby apod. na směru úderu nepřítele. K tomu můžeme použít i síly a prostředky z pasívních směrů a ty, které nejsou vázány bojem.

Značný význam pro odolnost a aktivnost obrany má vytvoření **silných druhých sledů a záloh**, jejich připravenost k manévru a způsobilost zachovat si bojeschopnost po úderech nepřítele do celé hloubky obrany divize. Při likvidaci vlnu nepřítele do hloubky obrany mohou být, pokud to bude účelné, vedeny protizteče k obnovení předního okraje obrany divize druhými sledy pluků nebo druhým sledem (částí druhého sledu) divize při dodržení podmínek pro jejich uskutečnění. Domnívám se však, že v hlavním pásmu obrany, vzhledem k mnohonásobné převaze nepřítele, je pravděpodobnější **jejich použití k úporné obraně zaujatých a ženijně vybudovaných obranných postavení divize** a při příznivé situaci jejich vyvedení z obranných rájů, přesunu, rozvinutí a připojení se k protiúderům nadřazeného stupně.

Druhý sled a zálohy divize mohou být použity jako **protivýsadeková záloha** k ničení (blokování) výsadek, aeromobilních vojsk, úderných průzkumných skupin nepřítele v hloubce obrany, v týlu divize a k plnění řady dalších úkolů.

Odolnost obrany divize je ovlivněna kromě dovedného uspořádání obrany a organizace palebného systému také stupněm **ženijního vybudování**.

Mnohá zmíněná opatření budování obrany lze vykonat již v míru v rámci **operační přípravy území**. Přihraniční prostory jsou charakteristické tím, že do hloubky 10 až 30 km od státní hranice jsou tvořeny horským a zalesněným terénem, čímž nabízejí možnosti jeho úpravy. Je možné proto předem připravit nebo alespoň **částečně vybudovat** některá obranná postavení systémem zákopů, spojovací zákopy, opěrné body čet, rot, včetně klamných a záložních, příčná i záložní postavení, objekty polní ochrany, stálé palebné objekty, prostory bojového rozmístění a palebná postavení RVD a PVO divize (včetně hotovostních), prostory soustředění, čary rozvinutí, ženijní zátarasy, topografické připojení obranných postavení, stálá zařízení k ničení, zodolněná místa velení, úpravu komunikační a spojovací sítě, zpevnění mostů apod.

Ke zvýšení odolnosti obrany je účelné využít v hlavním pásmu obrany divize i zastavěné prostory (osady, města, průmyslové prostory), včetně úseků nedostupného terénu a podzemních objektů.

K využití výhodných vlastností terénu a umělých překážek je nutné vhodně a optimálně volit průběh předního okraje obrany, učlenit bojovou sestavu, stanovit průběh obranných postavení, ženijně připravovat prostory v bezprostřední blízkosti státní hranice, budovat

prostory na přechodech přes státní hranici, upravovat úseky (prostory) terénu, na jehož udržení bude záviset odolnost obrany, komunikace přes horské hřbety, soutěsky, úžlabiny, ke kruhové obraně připravovat zastavěné prostory, dominantní výšiny atd.

Při budování obrany je vhodné vytvořit **systém zákopů**, kterým propojit jednotlivé opěrné body čet a rot (i záložní klamné opěrné body) v rámci obranných rájů praporů a jednotlivých postavení. To znemožní nepříteli přesně zjistit rozmístění opěrných bodů a obránci poskytuje možnost skrytého manévru uvnitř obranných rájů, resp. mezi postaveními.

Předem připravené **ženijní zátarasy před předním okrajem**, narůstání jejich hustoty do hloubky obrany, použití minování na dálku apod. zvyšují odolnost obrany a na mnoha taktických směrech, zvláště s využitím masívu Český les a Šumava, umožní ve spojení s léčkami, zápalnými prostředky a palebným ničením, zcela zastavit nepřitele a nebo vytvořit těžko průchodné až neprůchodné úseky terénu.

Maskování všemi dostupnými prostředky a využívání skrytých prostorů v pohraničí silami a prostředky na hlavním pásmu obrany zvyšuje odolnost obrany. Účinnost a současně význam maskování vzrůstají spolu s ženijním budováním obrany, přípravou klamných objektů, záložních opěrných bodů, využíváním dýmů, aerosolů, členitosti a pokrytosti terénu, radiolokačních stínů i odrážecích, tepelných zářičů, imitace činnosti jednotek dezinformace apod.

Vzhledem ke **změnám v prostředcích ozbrojeného zápasu** (zavedení vysoce přesných zbraní) a možného **způsobu vedení útočného boje** (koncepte vzdušné pozemní operace) se mnohé rysy boje vedeného pouze za použití konvenčních zbraní přibližují nebo i ztotožňují s některými rysy boje za použití jaderných zbraní. **Takovými rysy** jsou např. rozhodnost cílů, velký prostorový rozmach, nesouvislá fronta, rychlé a náhlé změny situace na zemi i ve vzduchu, její nerovnoměrný vývoj, náhlé ztráty živé síly, bojové a další techniky, překvapivé a mohutné palebné přepady (úder) spojené s častějším a pohotovějším přenášením úderů na nové směry, ztížení zásobování materiálem atd. Domnívám se, že je nutné i z toho pohledu přistupovat k přijímání dalších opatření, která povedou ke zvyšování odolnosti obrany.

Jedním z nich je **příprava velitelů, štábů, útvarů a jednotek divize** již v míru, kdy lze organizovat zamětnání v předpokládaných prostorech boje, zrekognoskovat celé pásmo (úsek) možného boje, procvičovat velitele, štáby, útvary a jednotky v plnění úkolů ve variantách s využitím dříve zpracované bojové dokumentace a s odpovídající legendou utajení, upřesnit a stanovit činnost na signály při součinnosti, zdokonalit v rychlém přijímání opatření a odstraňování následků po úderech (i vysoce přesnými zbraněmi) silami a prostředky nepřitele, v provádění všestranného zabezpečení boje, v pevném a dovedném velení a v jiných potřebných otázkách.

K dalším činitelům, které ovlivňují odolnost a aktivnost obrany divize, patří:

- včasné doplnění jednotek a útvarů divize osobami, bojovou a jinou technikou, materiálem, prostředky, především municí,
- připravenost, množství a kvalita bojové techniky i výzbroje,
- bojové sladění,
- bojové možnosti divize (v závislosti na organizační struktuře, druhu a kvalitě výzbroje atd.),
- morální politický stav (morálně bojové a morálně politické vlastnosti), psychická připravenost a odolnost vojsk, atd.
- úroveň vojenskoodborné připravenosti vojsk,
- roční, denní doba a povětrnostní podmínky,
- osobní příkladnost i pomoc velitele a štábu divize podřízeným v nejkritičtějších obdobích boje.

Neustálý rozvoj prostředků a způsobů ozbrojeného zápasu, dialektické vztahy, zejména mezi kategoriemi prostoru a času, obsahu a formy, stále zvyšují požadavky na aktivnost a odolnost obrany.

Jen důsledné uskutečnění všech opatření k přípravě obrany, včetně plnění úkolů v míru, umožní splnit požadavky odolnosti a aktivity obrany a tím vytvořit výhodné podmínky pro splnění cílů obranného boje divize v hlavním pásmu obrany v počátečním období války.